

Kapitola 12

Francie v české zahraniční politice

Eliška Tomalová

FRANCIE V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Ve srovnání s rokem 2013 panovala v nadcházejícím období lepší nálada ve vzájemných vztazích České republiky a Francie. Hořkost, která zde zůstala po vyřazení francouzské společnosti AREVA z veřejné soutěže na dostavbu jaderné elektrárny Temelín, již odezněla, a to jak formálně (AREVA v dubnu 2014 stáhla stížnost na vyloučení ze soutěže¹), tak i v rovině symbolické. Na obou stranách byla patrná v průběhu celého roku vůle k vzájemné spolupráci. Tento posun nebyl zapříčiněn pouze ukončením post-temelínského nedorozumění, ale také příznivým politickým kontextem a snahou na české straně znovu tematizovat vztah s Francií v rámci české zahraničně politické agendy. Politicky příznivá situace byla předznamenána především příbuzností politické orientace českých a francouzských vrcholných představitelů. Francouzská strana zejména přivítala větší důraz vlády premiéra Sobotky na evropskou agendu. Na české straně se zároveň ukázalo, že větší část zahraničněpolitických aktérů (resortně příslušných k MZV) klade silnější důraz na restartování česko-francouzské spolupráce.

Důkazem vůle ke spolupráci na české a francouzské straně je vysoká intenzita návštěv na nejvyšší úrovni. Vyvrcholením těchto setkání byla návštěva francouzského premiéra Manuela Vallse v Praze v prosinci 2014,² během které došlo k podpisu *Akčního plánu francouzsko-českého strategického partnerství pro období 2014–2018*,³ dokumentu, který definuje základní oblasti spolupráce mezi oběma státy a navazuje na předchozí Akční plán na léta 2011–2013.⁴ Rok 2014 může být tedy také charakterizován jako období přípravy nového Akčního plánu, rok, který otevřel nový prostor pro česko-francouzskou spolupráci, znovu potvrdil pozici Francie jako strategického partnera České republiky a uzavřel období stagnace česko-francouzské relace.

FRANCIE V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: AGENDA A UDÁLOSTI

Při bližším pohledu na francouzsko-české vztahy na bilaterální úrovni v roce 2014 je patrné, že rytmus určovala setkání českých a francouzských představitelů na vládní a prezidentské úrovni. V průběhu roku došlo k několika ministerským návštěvám, sešli se i premiéři a prezidenti obou zemí. Byla tak zaplněna dlouhá časová mezera a došlo také ke zvrácení dlouhodobého trendu, kdy se vzájemné kontakty odehrávaly především na pracovní úrovni, aniž by byly doprovázeny rovinou politickou.

V březnu 2014 navštívil Prahu francouzský ministr pro evropské záležitosti Thierry Repentin⁵, aby se zde setkal s českým ministrem zahraničních věcí Lubomírem Zaorálkem a dalšími představiteli MZV ČR a Úřadu vlády ČR. Během jednání se zaměřili na otázky spojené s přípravou březnového setkání Evropské rady, evropskými volbami, situací na Ukrajině a vztahy mezi Evropskou unií a Ruskem. V dubnu 2014 následovala dvoudenní návštěva českého premiéra Bohuslava Sobotky v Paříži, během které se setkal s francouzským prezidentem a premiérem, jehož pozval na návštěvu Prahy. Na oficiální návštěvu Francie přijel také prezident Miloš Zeman⁶, a to po jedenáctileté přestávce v setkávání prezidentů obou zemí. Ve druhé polovině roku do Prahy dorazil ještě Harlem Désir⁷, francouzský státní tajemník pro evropské záležitosti. Významnou návštěvu pak představoval příjezd francouzského premiéra Manuela Vallse v prosinci roku 2014, do Prahy tak přijel francouzský premiér po více než deseti letech (naposledy Prahu navštívil Lionel Jospin v červnu roku 2001). Vzájemné návštěvy realizované v průběhu roku 2014 se odehrály v nekonfliktní atmosféře mezi jednotlivými politickými představiteli. Česká diplomacie vystupovala vůči svým francouzským partnerům ve shodě, neobjevila se zde témata, na kterých by jednotliví představitelé prezentovali rozcházející se názorové linie.

Významným prvkem politické shody ve vzájemných vztazích byla politická spřízněnost nejvyšších zástupců obou zemí. Relace se odvíjela nejen na státní úrovni, ale i na úrovni stranické. Během své dubnové cesty do Francie se tak český premiér zúčastnil např. konference k zahájení kampaně pro volby do Evropského parlamentu a setkal se s novou starostkou Paříže Annou Hidalgoovou a předsedou Evropského parlamentu Martinem Schulzem a Jeanem-Christophem Cambadélisem, který je francouzským poslancem a zároveň prvním místopředsedou Strany evropských socialistů (PES).⁸

Během všech návštěv představitelé obou zemí zdůrazňovali nutnost nastartování dynamiky česko-francouzských vztahů. Společným jmenovatelem všech návštěv se stala dvě základní témata: prohlubování ekonomické spolupráce a jaderná energetika. Ekonomické otázky se objevily jak v kontextu bilaterální spolupráce, tak i v souvislosti s důrazem na ekonomickou diplomacii v zahraničních politikách obou zemí. Francouzští i čeští představitelé byli na svých cestách doprovázeni početnými podnikatelskými delegacemi, téma ekonomické spolupráce bylo také na prvním místě zmiňováno v jejich oficiálních projevech.

Ekonomická rovina česko-francouzských vztahů není novinkou při akcentování blízkosti obou zemí, jedná se o příklad pozitivní spolupráce, a tudíž i téma, které může sloužit jako výchozí bod pro další roviny spolupráce. Současně jde o oblast, jejíž roz-

voj nebyl narušen událostmi spojenými s Temelínem, do rozvoje těchto vazeb zasáhla výrazněji jen hospodářská krize. Francie je nadále stabilním ekonomickým partnerem České republiky a zaujímá v současné době pátou pozici obchodního partnera ČR. Od roku 2014 existuje navíc silná politická vůle využít investičních příležitostí, a to nejen pro francouzské firmy, jež jsou stabilně zastoupeny v ČR, ale i pro české investice ve Francii. Důraz na ekonomická témata ovšem není spojen pouze s kvalitou dané roviny vzájemných vztahů, je také v souladu s celkovým trendem v zahraniční politice obou zemí akcentovat ekonomickou diplomacii.

Dalším klíčovým bodem vzájemných setkání se stala opět otázka energetiky a jádra. Pozice obou států jsou si navzdory Temelínu velice blízké, a to zejména v oblasti místa jaderné energie v rámci energetického mixu, ale dále i v otázce jaderné bezpečnosti. Během prosincové návštěvy francouzského premiéra v Praze došlo k podpisu Memoranda o porozumění mezi Správou úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) a Agence nationale pour la gestion des déchets radioactifs (ANDRA). Obsahem Memoranda je zejména výměna odborníků a informací mezi oběma partnery. Jaderná spolupráce v sobě nese samozřejmě i silnou ekonomickou dimenzi, nadále trvá zájem francouzských firem podílejících se na rozvoji českého jaderného sektoru. Potvrzuje to i fakt, že na návštěvu Prahy v prosinci 2014 přijel francouzský premiér Valls s šéfem firmy AREVA, což naznačuje vůli k návazné spolupráci v oblasti jaderné energetiky i po ukončení veřejné soutěže na dostavbu Temelína.

Akční plán na léta 2014–2018

Základním dokumentem, který určuje oblasti spolupráce Francie a České republiky a dává tak konkrétní náplň strategickému partnerství obou zemí, je Akční plán sjednáváný vždy na časově omezené období. Strategické partnerství je zde pojímáno v rovině bilaterální spolupráce obou zemí, které politicky deklarovaly tyto dvoustranné vztahy prohlubovat. Rok 2013 a převážná část roku 2014 byla ve znamení sjednávání Akčního plánu na léta 2014–2018. Hlavním cílem výsledného dokumentu je vytvořit základ pro dvoustranné projekty a pro sblížování obou akterů v rovině evropské i globální. Navazuje tak na Akční plán na léta 2011–2013, který v Paříži v únoru roku 2011 podepsal Petr Nečas a François Fillon. Kontext podpisu dokumentu byl v lecčems podobný okolnostem podpisu v prosinci 2014. Na obou stranách byly u vlády pravicové strany, existovala zde možnost politického sblížení reprezentací obou zemí. Zároveň k setkání došlo v roce 2011 v době, kdy kromě výrazné vůle ke spolupráci v jaderné oblasti neexistovalo žádné další velké téma česko-francouzských vztahů. Akční plán tak tehdy vznikl v atmosféře vůle překonat dosavadní problémy a tematizovat vzájemné vztahy. Jak optimisticky prohlásil P. Nečas: „*Pokud existovaly v minulosti nějaké mráčky, jsou dnes pryč. Je evidentní snaha dívat se do budoucnosti a na minulé lapálie nevzpomínat.*“¹⁰ Tento dokument byl strukturován do sedmi částí – zahraničněpolitické partnerství, partnerství v rámci EU, energetické a ekologické partnerství, partnerství pro zvyšování vzájemné obchodní výměny, udržitelný růst, inovace a konkurenceschopnost, partnerství v oblasti obrany a bezpečnosti, partnerství v oblasti vnitřní bezpečnosti, přistěhovalectví a spravedlnosti, partnerství v oblasti vědy, vzdělávání a kultury.

K podpisu nového Akčního plánu došlo později, než se předpokládalo. Byl podepsán tedy na konci roku, pro který již *de facto* platí. Toto roční zpoždění bylo způsobeno celkovým zpomalením vzájemných vztahů po Temelínu a také administrativními průtahy na francouzské straně. Celkový kontext podpisu nahrával. Vztahy obou zemí, jak již bylo zmíněno v úvodu, procházely obdobím znovu nalezené vůle ke spolupráci, existovala zde také politická a stranická spřízněnost partnerů na nejvyšší úrovni.

Jedná se v pořadí již o třetí Akční plán v rámci strategického partnerství České republiky a Francie.¹¹ Ve srovnání s Akčním plánem na léta 2011–2013 je kratší, méně detailní a více bilaterální. Partnerství v rámci Evropské unie není zde zvlášť vyděleno, evropská témata jsou uvedena v rámci jednotlivých tematických sekcí. Nový dokument je členěn do pěti hlavních oblastí spolupráce: (1) posilování vzájemného politického dialogu a stávajících svazků mezi občanskými společnostmi s cílem prohloubit vzájemné poznání, prosazovat a hájit společné hodnoty a zájmy, (2) podpora vytváření příznivého prostředí pro obchodní výměnu a investice klíčové pro růst a zaměstnanost, (3) spolupráce v oblasti energetiky a udržitelného rozvoje, (4) součinnost při ochraně občanů a (5) posílení výměn v oblasti výzkumu, vzdělání a kultury. Zejména první bod ukazuje, jaké roviny spolupráce jsou pro zúčastněné aktéry prioritní – jde o snahu „*napomáhat sblížení postojů ke klíčovým evropským tématům*“, a to zejména v oblasti energetiky, obrany a výzkumu, společné zemědělské politiky a kultury. Velký důraz je zde kladen na posílení dialogu mezi různými typy aktérů obou zemí (vysoká úroveň, kde má docházet k pravidelným dvoustranným setkáváním ministrů, náměstků, vrchních ředitelů a dalších řídicích pracovníků, ale i dalších státních úředníků, členů parlamentu a zástupců mladší generaci v rámci platformy francouzsko-českého fóra mladých talentů). Tato vůle k setkávání a dialogu je klíčová pro znovuoživení vzájemných vztahů. V tomto ohledu byla v roce 2014 projevena politická vůle ukázat na nejvyšší úrovni intenzitou kontaktů, že existují společná témata i prostor pro česko-francouzský dialog. V daném bodě Akčního plánu je tedy důležité, do jaké míry se tato vůle odrazí do ostatních rovin, zdali se daná praxe vyvine jako běžná součást dvoustranné agendy obou zemí. Ve srovnání s uplynulým obdobím a předchozím Akčním plánem na léta 2011–2013, kde přirozeně byla také zdůrazněna potřeba intenzivnějšího dvoustranného politického dialogu, je zde zřejmý rozdíl v reálném posunu dialogu na nejvyšší úrovni.

Z hlediska tematického navazuje nový Akční plán na předchozí dokument. Zdůrazňuje nutnost posílení ekonomických vztahů (zejména formou posílení vzájemných investic) a součinnosti v oblasti energetiky. Ve třetí části dokumentu je zde uvedeno „*oživení činnosti dvoustranné pracovní skupiny pro energetiku*“, a to s ohledem na sladění pozic v rámci energetické politiky Evropské unie. V Akčním plánu se také skrývá potenciálně konfliktní téma vzájemných vztahů, a to konkrétně „*posilování výměn a spolupráce v rámci evropské politiky změny klimatu*“ před Konferencí o klimatu (COP21), která se bude konat v Paříži v roce 2015. Je zřejmé, že zde se pozice Francie a České republiky rozcházejí a bude tedy velmi těžké najít v dané otázce společnou řeč. Čtvrtá část Akčního plánu je věnována obraně. Dané téma je v posledních letech ve vzájemných vztazích prioritizováno; společné zkušenosti armád obou zemí i sledování strategické linie Francie ze strany České republiky napomáhá pozitivnímu

vnímání bilaterálních vztahů obou zemí. Akční plán zdůrazňuje oblast sdílení zkušeností (při zahraničních operacích a misích EU, OSN a NATO) a zmiňuje dále nutnost dialogu, pokračování ve spolupráci v boji proti terorismu, civilní ochranu a v neposlední řadě i výuku francouzštiny ve vojenském prostředí. Závěrečná část Akčního plánu je věnována kultuře a vzdělávání. Stěžejní bod zde představuje spolupráce francouzských a českých akademických institucí v souvislosti se změnami v organizační struktuře Francouzského centra pro výzkum ve společenských vědách (Centre français de recherches en sciences sociales, CEFRES). Tradičně je více prostoru věnováno také dvoustranným vzdělávacím strukturám a programům (Francouzské lyceum v Praze, české sekce v lyceu Carnot v Dijonu a v lyceu Alphonse Daudet v Nîmes, česko-francouzské dvojjazyčné třídy a třídy s rozšířenou výukou francouzského jazyka v českých gymnáziích).

Jak během návštěv českých a francouzských představitelů, tak i v rámci příprav a konečné redakce textu Akčního plánu se ukázalo, že nejen v uplynulém roce, ale i v delším časovém horizontu jsou pro vzájemné česko-francouzské vztahy klíčové tři oblasti: kultura a vzdělávání, ekonomické vztahy a bezpečnost a obrana. Všechny tři roviny v sobě nesou potenciál dlouhodobé spolupráce Francie a České republiky, a to jak v oblasti bilaterálních vztahů, tak i v rovině multilaterální.

Česko-francouzská spolupráce v oblasti kultury a vzdělání

Oblast kultury a vzdělávání představuje v obecné rovině dlouhodobou investici do vztahů mezi státy a jejich občany. Kultivace této sféry vztahu je dlouhodobou a více-generační záležitostí. Její kontinuální podpora utváří základnu pro další oblasti spolupráce. Toto tvrzení platí i pro česko-francouzské vztahy, v rámci kterých bývá právě oblast kulturní spolupráce zdůrazňována jako jistota v období politických výkyvů, kterých v uplynulých dvou desetiletích nebylo málo (např. neshody během navazujících předsednictví Rady EU a kauza Temelín).

Rok 2014 byl v dané sféře určován vývojem ve dvou oblastech. Prvním tématem se stalo budoucí směřování CEFRES, francouzského výzkumného centra sídlícího v Praze a založeného v roce 1991. CEFRES během své více než dvacetileté existence zaujal stálé místo mezi francouzskými výzkumnými institucemi, ale i v českém a středoevropském prostředí. V uplynulých letech (zejména v období 2012–2014) se objevily problémy spojené s budoucností CEFRES. Hlavními problematickými body se stala otázka financování (finanční příspěvek ze strany francouzského ministerstva zahraničních věcí byl dlouhodobě snižován), organizace a spolupráce s českými institucemi a celkově role, kterou má CEFRES hrát v rámci francouzského výzkumu ve společenských vědách a mezi francouzskými vědeckými centry v zahraničí. Můžeme říci, že CEFRES se ocitl na pokraji své existence. Na základě jednání s českými partnery a na základě rozhodnutí zřizovatele a hlavního finančního příspěvatele CEFRES – francouzského ministerstva zahraničních věcí – byla podepsána v listopadu 2014 dohoda mezi Velvyslanectvím Francouzské republiky v Praze, francouzským ministerstvem zahraničních věcí, Centre national de la recherche scientifique (CNRS), Univerzitou Karlovou (UK) a Akademií věd ČR (AV ČR), na základě které vznikla tzv. Platforma CEFRES. Tato platforma má v budoucnu nastavit nové mecha-

nismy spolupráce mezi českými a francouzskými institucemi a má být více orientována na výzkum a mobilitu v celém středoevropském prostoru. Její výzkumné zaměření má pokrývat nejen vědy společenské, ale i humanitní.¹²

Vznik Platformy CEFRES byl doprovázen zájmem (i politickým) ze strany francouzského ministerstva zahraničních věcí a Velvyslanectví Francouzské republiky v Praze, generoval také diskusi o možných cestách spolupráce mezi aktéry českého vědeckého života. Francouzská strana jej chápe¹³ jako důležitý faktor bilaterální i středoevropské spolupráce, který může napomoci vědeckým, studentským a kulturním kontaktům Francie, České republiky a zemí Visegrádu. Na CEFRES tak budeme moci nahlížet, pokud se spolupráce v rámci nové platformy rozvine uspokojivým způsobem, jako na klíčového aktéra vzájemných vztahů v rovině dlouhodobé.

Druhým tématem jsou otázky spojené s česko-francouzskými programy a jazykovým vzděláváním. Významné – až symbolické – téma česko-francouzských vztahů představují české sekce na francouzských lyceích. Již v roce 2013 se ale vyskytly problémy spojené s financováním těchto sekcí, kdy francouzský region Burgundsko oznámil, že se již nadále nebude podílet na spolufinancování sekce v Dijonu. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno zejména zlepšující se ekonomickou situací České republiky, která se již neocitá v situaci země potřebující pomoc, ale v situaci ekonomického partnera Francie. Přístup Burgundska vyvolal silnou reakci zejména mezi českými bývalými studenty gymnázia v Dijonu a byl také reflektován českými sdělovacími prostředky (což poukazuje na jeho význam, vzhledem k tomu, že obecně česká média o česko-francouzských vztazích často nepíší). V návaznosti na vzniklou situaci Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) rozhodlo o spolufinancování z české strany a v tomto smyslu bylo podepsáno i Ujednání mezi Velvyslanectvím Francouzské republiky v Praze a MŠMT.¹⁴ Česká strana usilovala o víceleté pokrytí spolupráce, ale nakonec se ujednání vztahuje pouze na nadcházející školní rok 2015/2016 (francouzské stanovisko bylo motivováno především tím, že za francouzskou stranu prostředky uděluje francouzské velvyslanectví, jemuž více vyhovuje roční finanční plánování). Tato situace je celkově nepohodlná a nejistá pro obě strany. Ačkoli česká strana prostřednictvím MŠMT projevila dobrou vůli a podílí se na nákladech spojených se studiem, otázka snižování počtu žáků je nadále otevřena a finanční jistota není zaručena.¹⁵

S oblastí vzdělání souvisí i otázka bilingvních tříd na českých gymnáziích. V současné době jsou v České republice čtyři gymnázia poskytující bilingvní výuku ve francouzském a českém jazyce (Praha, Brno, Olomouc, Tábor). Ve dvojjazyčných třídách zde učí pedagogové dvou kategorií – ti, kteří jsou placeni z francouzských prostředků, a lektori rekrutovaní přímo v ČR. I tato agenda podléhá ročnímu plánování, pro rok 2014/2015 pokrývalo finanční závazky Ujednání o podpoře činnosti česko-francouzských dvojjazyčných tříd na dané období, pro další školní rok byl podepsán podobný dokument. Podobně jako v případě českých sekcí ve Francii není česká strana zcela přesvědčena o dlouhodobé vůli ze strany Francie lektoráty v ČR nadále finančně podporovat; prozatím je pouze jasné, že ve školním roce 2015/2016 se situace nezmění.¹⁶

Posledním tématem jazykové spolupráce ve vzdělávání je otázka vzdělávání učitelů francouzštiny. Na celosvětové úrovni jde o jednu ze základních priorit francouz-

ské vnější jazykové politiky, kdy je trénink učitelů chápán jako nejvýhodnější způsob předávání jazykových znalostí. Bohužel, v ČR jsme svědky trendu, kdy Francie ustupuje od plošného vzdělávání učitelů francouzštiny, v roce 2014 byla tato možnost poskytována jen pedagogům na bilingvních gymnáziích.¹⁷ Francouzská podpora stáží tedy klesá. Tento vývoj je sice částečně vyvážen celkově se zlepšující jazykovou úrovní pedagogů (díky generační výměně a možnosti využívání stáží Erasmus+, kde Francie představuje jednu z nejžádanějších destinací), ale učitelé francouzského jazyka jsou tak ochuzeni o možnost přímého kontaktu s francouzským vzdělávacím systémem.

V rámci hodnocení roku 2014 v česko-francouzských vztazích nelze opomenout ani problematiku vzájemného uznávání diplomů, o kterém se delší dobu vyjednávalo. V listopadu 2014 vyjádřila francouzská strana zájem posunout jednání k dohodě. Společné prohlášení ministrů školství obou zemí¹⁸ bylo podepsáno během návštěvy francouzského premiéra Vallse v ČR v prosinci 2014. Prohlášení definuje vysokoškolská zařízení, diplomy a hodnosti a instituce odpovědné v oblasti akademického uznávání diplomů, na které se dohoda vztahuje. Zmiňuje také vzdělávání v rámci bilaterálního partnerství směřující k vydání společného nebo dvojího diplomu.

Ekonomická dimenze česko-francouzských vztahů

Ekonomická dimenze česko-francouzských vztahů představuje stejně jako kultura základnu i v dobách, kdy nefunguje vzájemný politický dialog. Stabilní pozice Francie jako páteho „klienta“ české ekonomiky a zároveň i páteho investora v ČR utváří jakousi jistotu vzájemných vztahů, kterou např. události kolem dostavby Temelína dlouhodobě neohrozily. Tato situace poukazuje na důležitost každodenních *business to business* kontaktů, které jsou sice ovlivněny ekonomickými cykly a celkovou atmosférou vzájemných vztahů, ale fungují do jisté míry nezávislé na rovině politické. S ohledem na vývoj v roce 2014 lze vyzorovat dva významné trendy. V první řadě se jedná o snahu na obou stranách více využívat investičních příležitostí ve Francii a v ČR. Česká republika je významnou subdodavatelskou zemí pro francouzské podniky, konkrétně např. v oblasti leteckého průmyslu, kde je přidanou hodnotou dlouholetá česká zkušenost v této oblasti.¹⁹ Z hlediska aktérů zapojených do této oblasti hraje významnou úlohu Francouzsko-česká obchodní komora (FČOK), která napomáhá kontaktům podnikatelů z obou zemí. V poslední době se osvědčila praxe tzv. *speed business meeting*, které se odehrávají v krajích ČR na základě spolupráce FČOK a jednotlivých krajských obchodních komor v ČR. FČOK také dvacetkrát do roka organizuje společně s místními obchodními komorami Den ČR, kdy jsou prezentovány české firmy a významné sektory potenciální spolupráce.²⁰

V ekonomické rovině vzájemných vztahů se začalo také objevovat nové téma, které se prolíná i s dalšími dimenzemi vztahů. Jde o vnímání Francie jako aktéra, který může napomoci české podnikatelské komunitě zorientovat se na afrických trzích, kde je Francie silně zastoupena a díky své historické zkušenosti disponuje také know how, jak přistupovat k africkým partnerům. Francie tak začíná být nazírána nejen jako základna pro ekonomickou expanzi do Afriky,²¹ ale i symbolicky jako zprostředkovatel znalosti území. Navzdory vzrůstajícímu zájmu ze strany podnikatelské

sféry není Česká republika v Africe dostatečně zastoupena a spolupráce s Francií by tak mohla napomoci překonání bariér.

Bezpečnostní a obranná dimenze česko-francouzských vztahů

Z hlediska českého ministerstva obrany jsou do budoucna ve vztahu k Francii prioritní tři oblasti – Afrika, reformní otázky a vzdělání a společný výcvik. Afrika je zde pojímána dvojnásobně – jedná se na jedné straně o podobnou situaci jako v rámci ekonomické dimenze česko-francouzských vztahů, kdy Francie jako strategický partner ČR může poskytnout určité know-how pro spolupráci se subsaharskou Afrikou. Na druhé straně již dnes nalezneme příklady konkrétních projektů v regionu. Hlavním symbolem spolupráce v Africe je zapojení českých vojáků v Mali, které Francie chápe jako vstřícný krok. Tato společná mise bývá vyzdvihována při setkáních českých a francouzských představitelů jako pozitivní příklad sblížení armád obou zemí i bilaterálních styků obecně. Výcviková mise EU v Mali (EUTM MALI) byla zahájena v únoru 2013; současný mandát vyprší v květnu 2016. Česká republika poskytla 38 osob (34 osob působících jako ochranné síly a čtyři instruktoři výcviku – v souladu s důrazem na přesun výcvikové zátěže na lokální síly). V kontextu spolupráce Francie a ČR se do budoucna ještě mluví o využití francouzské vojenské základny v Džibutsku, jež by mohla poskytnout české armádě vhodné prostředí pro výcvik v poušti. Tato otázka nebyla ale ještě ke konci roku 2014 dořešena, a to zejména v důsledku požadavků kompenzace pro džibutskou stranu.

Druhé téma česko-francouzské spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti představují reformní otázky a s nimi zájem české strany o francouzskou interpretaci současných bezpečnostních hrozeb a rizik. Česká republika se v současné době začala více zajímat o hlavní strategické dokumenty francouzského ministerstva obrany (mj. Bílá kniha o obraně a Dlouhodobý výhled) a hledat v nich možnou inspiraci.

Dalším okruhem vztahů je vzdělání a výcvik. V rovině vzdělání hraje klíčovou roli jazyková příprava. Podle Ministerstva obrany ČR „*aktuální působení v rámci EUTM poukazuje na důležitost znalosti francouzštiny pro další operační působení na africkém kontinentu*“.²² Je proto paradoxní, že navzdory zájmu z české strany o rozšíření možností jazykové přípravy zaměřené na speciální vojenskou terminologii ve francouzských vojenských zařízeních se k této otázce francouzská strana nevyjádřila. Tento postoj je v rozporu s jinak konzistentním francouzským důrazem na podporu šíření francouzského jazyka. Z hlediska výcviku je jako přínosný hodnocen především výcvik osádek vrtulníků, který probíhal v Pyrenejích v letech 2013 a 2014 (cvičení Mountain Flight 2014) a byl zaměřen na výcvik létání ve vysokohorském prostředí.

Vzhledem k výše zmíněným oblastem inspirace a spolupráce ministerstev obrany i armád obou zemí je tedy s podivem, že stále nebyl ukončen proces vyjednávání nové vládní dohody o spolupráci v oblasti obrany probíhající od roku 2010. Legislativní základ bilaterální spolupráce tak stále představuje Dohoda mezi vládou ČR a Francií z roku 1992. V roce 2014 dospěla přípravná jednání do finální fáze, ale stále se čekalo na konečné stanovisko z francouzské strany.

ZÁVĚR

Z hlediska hodnocení česko-francouzských vztahů můžeme rok 2014 vnímat velmi pozitivně. Tato perspektiva vychází ze zkušenosti předchozích let, kdy byla relace poznamenána negativními dopady Temelína a četných nedorozumění během předávání předsednictví Rady EU v letech 2008 a 2009. Významnou deblokační roli zde sehrála změna politické reprezentace na české straně. Francouzští představitelé uvítali zejména vůli české strany více se věnovat evropské politice. Vytvořila se tak atmosféra vzájemné ochoty k intenzivnější komunikaci obou stran na nejvyšší úrovni, která se snad promítne do nižších rovin spolupráce. Na základě častých návštěv mezi českými a francouzskými státníky bychom mohli předpokládat, že ČR konečně pochopila, že Francie představuje jednoho z hlavních partnerů v Evropské unii, se kterým můžeme nalézt společná „evropská“ i „neevropská“ témata (viz snaha využít francouzské know how pro ekonomickou – a nejen ekonomickou – spolupráci s Afrikou). Francie se tedy stala po delší době jedním z témat našich vnějších vztahů a dostala se dokonce mezi oblasti s vyšší prioritou budoucí spolupráce. Česko-francouzské vztahy tak snad čekají lepší časy, dokáží-li se obě země povznést nad možné konfliktní linie (v roce 2015 zejména rozdílné pozice Francie a ČR na Světové klimatické konferenci, která se pod francouzským předsednictvím bude konat v Paříži v listopadu a prosinci 2015).

Neplatí to pouze pro Francii v České republice, došlo i k posunu prezentace České republiky ve Francii. Zejména díky bezprecedentní intenzitě oficiálních návštěv českých politiků ve Francii a jejich francouzských protějšků v ČR se vztahy s českou republikou dostaly do francouzského mediálního prostoru a lehce se tak pozvedlo povědomí o ČR. Nemůžeme předpokládat, že se staneme jedním z prioritních témat francouzské zahraniční politiky, ale už samotný fakt, že od situace quasi nevědomí o ČR se alespoň občas objevíme na stránkách francouzských deníků, a to v pozitivním kontextu (ne pouze Temelín!), je třeba vnímat optimisticky a nahlížet na něj jako na dobrou základnu pro návaznou spolupráci v ostatních oblastech.

Vztah České republiky a Francie zůstává samozřejmě i nadále asymetrický. Již několik let ovšem můžeme pozorovat pokračující trend, kdy dochází k posunu od pomoci k partnerství. Francie změnila logiku vnější spolupráce s Českou republikou (což platí zejména v oblasti kultury, školství a výzkumu), kdy přesouvá stále větší organizační i finanční zátěž na české partnery. Tento posun je podmíněn na jedné straně změnou perspektivy (ČR již není v takové situaci, kdy by byla závislá na podpoře některých sektorů, navíc zde již byly vytvořeny kanály spolupráce), na druhé straně (a to zejména) zde vstupuje do hry zhoršující se ekonomická situace Francie, která již není schopna nést větší finanční zátěž a udržovat v chodu svou nákladnou a ambiciózní veřejnou a kulturní diplomacii (nejen v případě ČR, ale i v globálním měřítku). V roce 2014 se tedy opět ukázalo, že nebude-li Česká republika ochotná převzít podporu etablovaných programů doposud financovaných většinou ve Francii (bilingvní sekce, české sekce ve Francii, apod.), Francie svou podporu zastaví a může dojít i k ukončení činnosti těchto základních a symbolických prvků česko-francouzských vztahů.

Poznámky

- ¹ Viz lidovky.cz. On-line: byznys.lidovky.cz/areva-po-zruseni-tendru-na-temelin-konci-se-soudnim-sporem-paa-energetika.aspx?c=A140417_194712_energetika_vam.
- ² Viz on-line: www.france.cz/Navsteva-francouzského-predsedy.
- ³ *Akční plán francouzsko-českého strategického partnerství pro období 2014–2018*. Dokument není veřejně přístupný.
- ⁴ *Akční plán česko-francouzského strategického partnerství na roky 2011–2013*. Dokument není veřejně přístupný.
- ⁵ Viz on-line: www.france.cz/Navsteva-pana-Thierryho-Repentina.
- ⁶ Český prezident se zúčastnil také v červnu 2014 oslav 70. výročí vylovení v Normandii.
- ⁷ Viz on-line: www.france.cz/Navsteva-Harlema-Desira-v-Praze-12.
- ⁸ Vláda ČR. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesky-premier-bohuslav-sobotka-a-francouzsky-prezident-holland-potvrdili-dobre-vztahy-obou-zemi-117764/.
- ⁹ Viz on-line: www.surao.cz/cze/O-SURAO/Aktuality/Memorandum-o-porozumeni.
- ¹⁰ Vláda ČR. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesko-a-francie-posili-spolupraci-necas-podepsal-v-parizi-akcni-plan-80919/.
- ¹¹ První z řady Akčních plánů pokrýval období 2008–2010.
- ¹² CEFRES. On-line: www.cefres.cz/La-Plateforme-CEFRES,536.
- ¹³ Rozhovor s Laurentem Toulousem, Velvyslanectví Francouzské republiky v Praze, 30. 3. 2015.
- ¹⁴ MŠMT ČR. On-line: www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/na-msmt-podepsano-ujednani-ohledne-ceskych-studentu-v-dijonu.
- ¹⁵ Rozhovor s Jaroslavou Tláskalovou, MŠMT ČR, 21. 4. 2015.
- ¹⁶ Rozhovor, MŠMT ČR.
- ¹⁷ Jde o stáž na vybraném francouzském lyceu jednou za tři roky.
- ¹⁸ *Prohlášení ministra školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a ministryně školství, vysokého školství a výzkumu Francouzské republiky za účelem vzájemného akademického uznávání vysokoškolských diplomů a částí studia*. Publikováno ve Věstníku MŠMT ČR, roč. LXXI, sešit 3, duben 2015, s. 2–15.
- ¹⁹ V Letňanech se vyrábí jedna z nejsložitějších součástí pro Airbus – dveře (Společnost LATECOERE Czech Republic historicky navazující na firmu Letov, která je nejstarším leteckým výrobcem v České republice; byla založena v roce 1918 ministerstvem obrany jako podnik na opravu letounů, které československé letectvo získalo po první světové válce).
- ²⁰ Rozhovor se zástupcem Francouzsko-české obchodní komory (FČOK), 12. 6. 2015.
- ²¹ Rozhovor se zástupci MPO ČR, 28. 4. 2015.
- ²² Materiály poskytnuté MO ČR a rozhovor se zástupkyní MO ČR, 1. 4. 2015.